

Janez Keber

Leksikon priimkov

Celje: Celjska Mohorjeva družba, 2021., 989 str.

Pri upoznavanju, predstavljanju i daljnjem spominjanju neke osobe redovito se služimo antroponimima, odnosno antroponimijskim formulama – osobnim imenima, nadimcima, prezimenima, pseudonimima i sl. te njihovim kombinacijama.

Pri upoznavanju nacionalnih onomastika, a posebice pri produbljanju onomastičkih znanja, također se redovito koristimo antroponimima – antroponimima jezikoslovaca zaslužnih za razvoj discipline.

Pri upoznavanju slovenske (antrop)onomastike od neopisive je važnosti susret s osobnoimensko-prezimenskom formulom *Janez Keber*.

Janez Keber (1943.), svestrani slovenski jezikoslovac (posebno angažiran kao leksikolog, onomastičar, frazeolog i leksikograf), onomastiku je obogatio i unaprijedio dvama iscrpnim (antrop)onomastičkim priručnicima. Osobnim imenima posvećen je *Leksikon imen* (hrv. *Leksikon osobnih imena*), objavljen u četirima izdanjima (¹1988., ²1996., ³2001., ⁴2008.), a drugoj važnoj antroponimijskoj kategoriji – prezimenima – posvećen je recentni *Leksikon priimkov* (hrv. *Leksikon prezimenā*) (2021.).

Leksikon priimkov vrhunac je autorova dugogodišnjega projekta istraživanja slovenske antroponimije. Njime su objedinjeni rezultati mnogobrojnih analiza prezimenske građe koje je autor predstavljao širemu čitateljstvu na raznovrsne načine – u časopisu *Slovenija: Quarterly magazine* od 1992. do 2002., u 870-ak emisija *Iz priimkovne delavnice prof. Janeza Kebrā* Radija Slovenija od 2004. do 2020., u 600-tinjak radova u rubrici *Iz zakladnice priimkov* časopisa *Dnevnik* od 2005. do 2016., u televizijskim emisijama, u znanstvenim i popularno-znanstvenim časopisima, u monografijama (npr. pri tumačenju osobnih imena i od njih nastalih prezimena u *Leksikonu imen*) i sl. Tim, otprije poznatim podacima dodani su i novi, dosada neobjavljeni podatci.

Premda knjiga nema *Sadržaj* niti je formalno (brojčanim oznakama) podijeljena na poglavlja, mogli bismo razlučiti tri veće cjeline odijeljene grafički (tamnijom bojom papira i posebno uređenim naslovima) – uvodnu (koja sadržava nekoliko kraćih poglavlja), središnju (*Leksikon priimkov*) te završnu (*Seznam priimkov*).

Uvodna cjelina počinje poglavljem naslovljenim *Uvodna beseda* (hrv. *Predgovor*, str. 5–14). Široj publici, ali i zahtjevima onomastičke struke, brižljivo su

prilagođeni i pristup, metodologija obrade i prikaza građe, terminologija te jasan i razumljiv sadržaj.

Prve rečenice uvoda upozoravaju na nužnost razlikovanja antroponimijskih kategorija i razumijevanja njihova hiperonimsko-hiponimskoga odnosa. Termin *osebno ime*, koji autor tumači kao antroponim općenito¹, hrvatske će onomastičare podsjetiti na mnogobrojna vlastita upozorenja o nepreciznosti i neprikladnosti termina *osebno ime* sa značenjem ‘osobnoimensko-prezimenska formula’ u hrvatskom zakonodavstvu, odnosno dodatno će ih potaknuti da inzistiraju na terminološkoj jednoznačnosti.

Prezimenski je fond u konačnoj fazi prikupljanja građe (2019. godine) činilo čak 122.090 prezimena. Na uzorak prikupljene suvremene prezimenske građe i njezine najvažnije značajke čitatelj može baciti brzinski pogled u idućem dijelu Keberova predgovora. Oslanjajući se na dotadašnju praksu te imajući na umu jezične i izvanjezične podatke relevantne za razumijevanje i interpretaciju korpusa, autor je pažljivo koncipirao leksikonski članak. Predstavljajući sažeto sastavnice članaka, izložio je i osnove antroponomastičke teorije te omogućio čitateljima da i sami pri služenju leksikonom potvrde predstavljene postavke.

Primjerice, upozorava se na činjenicu da su mnoga prezimena iste etimologije u suvremenom stanju potvrđena u različitim službenim prezimenskim likovima (npr. *Zajc*, *Zajec*, *Zavec*, *Zec*). U tumačenju da su te razlike nastale zbog promjena u načinu zapisivanja (često i zbog stranoga podrijetla službenika koji su ih dokumentirali) trebalo bi, po našem mišljenju, jače naglasiti činjenicu da se u prezimenima odražavaju dijalektne značajke krajeva u kojima su nastala, zbog čega su razlike očekivane. Tvrdnja da su neka prezimena „pravopisno napačna” mogla je pak biti ublažena jer je danas prihvaćeno mišljenje da su sva prezimena kao službena imenska kategorija dio standardnoga jezika.

U teorijskom temelju namijenjenu kontekstualizaciji autor nije zanemario ni broj nositeljā i njime uvjetovanu čestoću prezimenā, o čemu je podatke preuzeo od Statističnoga urada Republike Slovenije, kao ni prostornu distribuciju prezimena, za interpretaciju koje su relevantni i stariji statistički podatci, odnosno povijesna vrela. U nastavku upozorava na činjenicu da su među Slovencima prezimena nastajala od 14. do 16. stoljeća, na što nas upućuju prvi zapisi iz urbarā i matičnih knjiga, najbolji pokazatelji za utvrđivanje vremena i mjesta nastanka prezimenā.

Odlomcima koji slijede autor nas uvodi u mogućnosti analize jezičnih značajki prezimena. Tako objašnjava mogućnost i poteškoće klasifikacije građe prema motivacijskom kriteriju u četiri skupine i eventualne podskupine – 1) prezimena

¹ „Osebno ime, ki ga pri nas običajno tvori *dvočlenska imenska formula*, tj. *ime* in *priimek*, je prvo in najpomembnejše identifikacijsko sredstvo vsakega posameznika.” (str. 5)

motivirana (temeljnim, pokraćenim i izvedenim) osobnim imenima, 2) prezime-
na motivirana nazivima zanimanja, obrta, funkcije i sl., 3) prezimena motivirana
riječima koje upućuju na podrijetlo nositeljā (npr. toponimima u najširem smislu
riječi, zemljopisnim nazivima, etnicima, etnonimima itd.) te 4) prezimena moti-
virana osobnim nadimcima (u podlozi čega jest isticanje tjelesnih ili karakternih
značajki prvih nositelja). Pritom ne zanemaruje ni jezično podrijetlo motiviraju-
ćih riječi, otkrivajući da se i iz prezimenā mogu iščitati utjecaji drugih jezika i kul-
tura. U tvorbenoj analizi prezimena posebno se osvrće na značenja pojedinih su-
fikasa. Zanimljivo je da dio prezimenā koja su izrazom jednaka toponimima (npr.
Jamnik, Kamnik, Lipnik) ne interpretira kao da su nastala transonimizacijom,
nego smatra da su i toponimi i prezimena nastali kao sufiksalne tvorenice (od,
primjerice, **jamni kraj*, odnosno **jamni prebivalec*). Odlomak *Pomen priimkov*
(hrv. *Značenje prezimenā*) autor najavljuje kao najzanimljiviji i najsadržajniji.
Naglašavajući da onomastičari govore o poticaju za nadijevanje prezimena u tren-
nutku njegova nastanka (npr. *sin oca X, sin majke Y, doseljenik iz Z* i sl.), odno-
sno o doimenskom značenju, širi krug čitateljā metodološki ispravno podsjeća na
to da između prvotne motivacije i današnjih nositelja veza više ne postoji. S tim
u vezi ističe nužnost pozitivnoga odnosa prema prezimenskoj građi, odnosno po-
štivanja.

Premda se na crtice o autorovu iskustvu istraživanja antroponimije može nai-
ći i u predgovoru, poglavlje naslovljeno *Kratek pogled v zgodovino raziskovanja*
osebnih imen v Sloveniji (hrv. *Kratak pogled u povijest istraživanja osobnoimen-*
sko-prezimenske formule u Sloveniji, str. 15–19) donosi detaljan i ažuriran pre-
gled dosadašnjih antroponomastičkih istraživanja u Sloveniji (od Franca Miklošiča
do danas). Pregled sadržava uputnice na literaturu te napomene o temi pojedinih
djela, odnosno o konkretnim prezimena obrađenima u njima.

Uz dva upravo opisana poglavlja, uvodna cjelina sadržava i pet popisa: *Krajša-*
ve citiranih del (hrv. *Kratice za citirana djela*, str. 20–21), *Viri in literatura* (hrv.
Vrela i literatura, str. 22–26), *Kratice, okrajšave in oznake* (hrv. *Kratice, pokrate*
i oznake, str. 27–29), *Znaki* (hrv. *Znakovi*, str. 29), *Seznam okrajšav za nekdanje*
okraje v Sloveniji v knjigi Začasni slovar slovenskih priimkov (ZSSP) (hrv. *Popis*
kratica imena nekadašnjih okruga u Sloveniji u knjizi Privremeni rječnik slo-
venskih prezimena, str. 29).

Središnju, najopširniju cjelinu monografije čini *Leksikon priimkov* (str. 31–
884) – u njemu su obrađena prezimena od *Abe* do *Žvorc*.

Budući da se u uvodnoj cjelini tek sažeto opisuje sadržaj obuhvaćen člancima,
no ne donosi se metodologija strukturiranja niti se opisuju načela izrade leksiko-
na, nastojat ćemo prikazati kako je oblikovan članak.

natuknica	Dreisiebner [ja; drájzibner] ...	podatak o genitivu prezimena
podatak o izgovoru	Kéber -bra (1971 487; 1997 498; 2006 486; 2020 472: osrsl. 219, kor. 69, goriš. 65, pos. 36, jvzhSl., gor., ob.-kr. 18, sav. 14, pomur., podr., prim.-notr. z; 661; ZSSP: Ka Li Kr Č Kš Dr Co SG Md B Ljo Lj GG I Go Se IB; Keber , ime v k. o. Radelca na Remšniku: 9. 9. 1459: mienstain zwischen des Lysiagk vnd des Snabl guter ... hincz auf des <i>Kheuer</i> grunt ...; der Snabl vnd der <i>Kheuer</i> sitzen in dem gericht am Rembsnigk; gl. Blaznik 1986, 337; u. deželnoknežjega gospostva Metlika iz leta 1610: Jury <i>Kheberz</i> ; Michel <i>Keberz</i> ; Jacob <i>Kcheberz</i>). Razl. : Ceber , Kaefer (1997 8; 2017 < 5; 2020 ni), Kaever (1997 < 6; 2012 < 5; 2017 < 5; 2020 ni), Kafer (2020 ni; ZSSP: Ljo M), Kaffer (2020 ni; ZSSP: Dr Md), Kefer (1971 15; 1997 11; 2017 9; podr., kor., jvzhSl., ob.-kr. z; 2020 10; ZSSP: Pt M). Sor. p.: Kaferle (1971 30; 1997 41; 2017 47: jvzhSl. 47; 2020 46; ZSSP: La N), Kafrle (1997 < 6; 2017 < 5; 2020 < 5; ZSSP: N), Keberl (2020 ni; ZSSP: M), Keberšek (2020 ni; ZSSP: Ka), Keberl (1997 8; 2017 11: podr., zas. z; 2020 11; ZSSP: M Ml), Kebric (2020 ni; ZSSP: Md), Kebrič (1971 64; 1997 88; 2017 85; 2020 83: podr. 73, pomur., osrsl. z; ZSSP: M Ml), Keferle (2020 ni; ZSSP: Pt M).	podatak o čestoci (redni broj) prezimena na popisu najčešćih prezimena iste godine
podatci o broju nositelja		
podatci o broju nositelja u slovenskim regijama iste godine		podatci o arealnoj distribuciji prezimena prema priručniku ZSSP
inačice prezimena i srodna prezimena	P. Keber z razl. je nastal prek vzdevka iz žival. poimenovanja <i>keber</i> '(majski) hrošč'. Poimenovanje <i>keber</i> , nar. tudi <i>čeber</i> , je izposojeno iz srvn. <i>kéver</i> , <i>kěvere</i> , stvn. <i>chěvar</i> , nvn. <i>Käfer</i> 'hrošč'. Iz nar. poimenovanja <i>čeber</i> 'hrošč', ki ga razlagajo iz stvn. <i>chevar</i> , je na avstr. Koroškem prek vzdevka nastal tudi p. Ceber . Po AS obstaja pet zaselek <i>Keber</i> , zaselek <i>Kebernjek</i> , zaselek <i>Kebrovi</i> ter zaselek <i>Kefer</i> . P. Keber ustrezni sodobni nem. p. je Käfer , tudi Kaefer , Kaever , z izpeljano obliko Käferle , poslovenjeno <i>Kefer</i> , <i>Keferle</i> , <i>Keberl</i> . Iz vzdevka ali p. Keber so s prip. obr. -ic, -ič, -l, -šek tvorjeni p. Kebric , Kebrič , Keberl , Keberšek . Njihov prvotni pomen je bil 'sin Kebra'. Vsi so omenjeni v ZSSP, statistično pa sta danes zabeležena samo še p. Kebrič (2020 83) in Kefer (2020 10). K obravnavanim p. verjetno spada tudi p. Kebert . P. Keber se pojavlja tudi na Hrvaškem (2011 90), in to največ v Zagrebu in Oborovu (Dugo Selo), poredkoma pa tudi p. Keberling , Kebert , Kebrič , Kebrle .	interpretacija s osvrtno na etimologiju, motivaciju, tvorbu
povijesne potvrde		

Leksikonski članak počinje fonološko-morfološkim blokom, koji sadržava natuknicu, podatak o genitivu te – fakultativno – podatak o izgovoru (npr. **Róršek** -ška, **Accetto** -a [ačéto]).

Potrebno je istaknuti da nisu sva prezimena potvrđena u Sloveniji obrađena kao zasebne natuknice, odnosno nije svako prezime dobilo svoj leksikonski članak. Autor je prezimena grupirao. Kao natuknicu je iz gnijezda odabrao prezime s najvećim brojem nositelja, a na ostala s njim povezana prezimena upućuje u odgovarajućem dijelu članka – primjerice, kao natuknicu odabrao je prezime **Krajnc**, zasebno u članku navodi (fonološke ili slovopisne) inačice prezimena (npr. **Krainc**, **Krainz**, **Kranjac**, **Kranjc**, **Kranjec**), a zatim i (tvorbeno) srodna prezimena (npr. **Krainer**, **Krajncan**, **Krajnčić**, **Kranjčević**...).

Natuknica – nominativni oblik – pisana je masnim slovima. Većina je natuknica u leksikonu naglašena (npr. prezimena **Délavec**, **Grígič**, **Knéz**, **Melè**, **Pétek**, **Vrhòvnik** imaju jedan naglasak, a prezimena **Dóberdrúg**, **Dólganóč**, **Sálopék**, **Sálobír**, **Žívodèr** imaju dva naglasaka). Dio potvrđenih prezimena u kojima je konzerviran strani pravopis/slovopis obrađen je tako da je naglaskom označena natuknica (npr. **Fornézzi** [forneci], **Lenássi** [lenasi], **Rósenstein** [rozenštajn]), za dio takvih prezimena naglasak se ne donosi na natuknici, nego se podatak o izgovoru (pa i naglasku) donosi u uglatim zagradama iza podatka o genitivu (npr. **Diemat** [dímat], **Dreisiebner** [drájzibner], **Hahn** [hán], **Nágy** [nádž]), a iznimno se na naglasak upućuje i natuknicom i podatkom o izgovoru (npr. **Óitzl** -a [ójcl]).

Ako je nominativ moguće naglasiti na više načina, na drugu mogućnost, također oblikovanu kao natuknicu, upućuje se iza formule „tudi” (npr. **Notár** tudi **Nótar**).

Slijedi podatak o genitivu prezimena, pisan običnim slovima i u skladu sa slovenskom leksikografskom tradicijom. U većini slučajeva naveden je genitivni završetak (dočetak) iza spojnice. Za dio prezimēnā – ona koja se fonološki u paradigmi ne mijenjaju – dovoljno je informativno bilo navesti genitivni nastavak (npr. **Golovrški** -ega, **Léva** -e., **Névečny** -ega, **Škobernè** -éta, **Šólar** -ja). Eksplicitnim navođenjem završetka, širega od nastavka, upućuje se na to po čemu se, uz nastavak, genitiv razlikuje od kanonskoga oblika.² Primjerice, možemo iščitati promjene u fizionomiji naglasaka na istom mjestu (npr. **Cigàn** -ána, **Cigalè** -éta, **Poròk** -óka, **Posušèn** -éna, **Raspòr** -ôra, **Smolè** -éta, **Zamàn** -ána), promjene u mjestu (i fizionomiji) naglasaka (**Cêsar** Cesárja, **Jèlen** -éna, **Médved** -éda, **Pèhar** Pehárja, **Petèlin** -ína, **Podòreh** -oréha, **Sòkol** -òla), nepostojanost glasa /e/ (npr. **Ceróvšek** -ška, **Lòvec** -vca, **Márkelj** -klja, **Míkec** -kca, **Mógel** -gla, **Novínc** -nca, **Pòsel** -sla, **Razgóršek** -ška) i druge fonološke promjene (npr. **Zabásu** Zabásala) ili više promjena (npr. **Bezèk** -zkà). Izrazito rijetko – za jednosložna prezimena koja se naglasno mijenjaju u paradigmi – navodi se cjeloviti genitivni oblik³ (npr. **Cmòk** Cmòka, **Čòkl** Čòkla, **Čòp** Čòpa, **Gràh** Gràha, **Kmèt** Kméta, **Plòh** Plòha, **Sèl** Slà, **Špèh** Špèha, **Tič** Tíča, **Tròp** Trópa). Ako natuknica može imati više genitivnih oblika, njihovi se završetci navode odvojeni kosom crtom / (npr. **Kápelj** -plja/-peljna, **Mántelj** -a/-na, **Rífelj** -flja/-na, **Trúncelj** -klja/-na, **Vákselj** -slja/-na, **Véncelj** -clja/-na, **Vójvoda** -e/-a). U člancima koji imaju dubletne natuknice na eventualne različite genitive upućuje se neposredno iza svake dublete (npr. **Čermélj** -a tudi **Čermélj** -mljà, **Pártlič** -a tudi **Partlič** -íča, **Tíganj** -ánja tudi **Tíganj** -gnja).

U fonološko-morfološkom bloku leksikonskoga članka podatak o izgovoru fakultativna je sastavnica, dodana uz prezimena o čijem bi izgovoru korisnici mogli dvojiti. Uglavnom se podatci o izgovoru pojavljuju u člancima čije su natu-

² Izdvojimo češće prakse.

Ako je genitiv drugačije naglašen od nominativa, završetak najčešće obuhvaća dio genitivnoga oblika od grafema koji predstavlja fonem s promjenom naglasaka (međutim, postupak nije sasvim sustavan, što se može uočiti usporedbom primjera: **Petèlin** -ína ~ **Podòreh** -oréha; **Cêsar** Cesárja i **Pèhar** Pehárja ~ **Sòkol** -òla).

Ako se genitiv od nominativa razlikuje po nepostojanom /e/ (u nominativu je prisutan, a u genitivu nije), na to se u većini primjera upućuje završetkom koji obuhvaća završni dio genitivnoga oblika – od grafema koji u nominativu prethodi nepostojanom /e/. U dijelu primjera genitivni je završetak zapravo posljednji genitivni slog (npr. **Dómevšček** -ščka, **Goljévšček** -ščka, **Kalíster** -stra, **Lévpušček** -ščka, **Magíster** -stra, **Podbršček** -ščka).

³ Iznimkama od te prakse smiju se smatrati članak s natuknicom **Žlè** -éta, u kojem se ne navodi cjeloviti genitiv unatoč tomu što je riječ o jednosložnom prezimenu, odnosno članci u kojima se navode cjeloviti genitivi premda nije riječ o jednosložnim prezimenima, npr. oni s natuknicom **Cêsar** Cesárja, **Grègor** Gregórja, **Pèhar** Pehárja, **Zabásu** Zabásala i sl.

knice prezimena stranoga podrijetla pravopisno neprilagođena slovenskomu jeziku (npr. **Cásagrán**de [kaza-], **Dreisiebn**er [drájzíbner], **Hahn** [hán], **Kleindienst** [klájndinst], **Nágy** [nádž], **Rósenstein** [rozenštajn], **Róssi** [rosi], **Seidl** [zájdl], **Spíler** [špíler], **Steyer** [štájer], **Szábo** [sabo], **Verdérber** [ferderber], **Vógelsang** [fogelzank]). Rjeđe je podatak o izgovoru naveden uz prezimena nastala od domaćih, slavenskih riječi. Načelo navođenja nije sustavno – katkada se navodi samo slijed fonema (u dijelu primjera omeđen je spojnicama, a u dijelu primjera nije), a katkada se navodi cjeloviti oblik (npr. **Búdal** -a [budaɯ], **Célec** -lca [vca], **Dolgan** -a [ɯg], **Góltnik** -a [gou̯tnik], **Jélšev**ar -ja [-uš-], **Sélšek** -ška [seu̯šek], **Zél** Zela⁴ [zéu]).

U Predgovoru autor najavljuje da iza fonološko-morfološkoga bloka u leksikonskom članku slijedi blok s podacima o frekvenciji (tj. čestoći) prezimenā. Međutim, konkretan podatak o mjestu (rednom broju) na popisu prezimena organiziranu prema kriteriju čestoću često izostaje, pa preciznije možemo reći da su u članak uvršteni podatci o broju nositeljā u pojedinim godinama. Konkretno, u većini članaka navode se masno otisnutim brojkama najprije za natuknicu podatci za 1971. i 1997. godinu te noviji podatci za dvije godine 21. stoljeća (najčešće dvije godine drugoga desetljeća 21. stoljeća). Pri navođenju novijih podataka nedostaje sustavnost – za različita prezimena navode se podatci iz različitih godina (npr. **Búrkeljca** 2016 90; 2019: 95; **Kórbar** 2012 301; 2020 277; **Kozjàn** 2015 120; 2020 109; **Níkolić** 2017 1096; 2020 1251; **Pohlín** 2018: 53; 2020 52; **Šóštarič** 2016 453; 2020: 448...).

Uz najsvježiji podatak o broju nositeljā u Sloveniji u cjelini donose se i precizniji podatci o broju nositeljā u pojedinim slovenskim regijama iste godine, što doprinosi razumijevanju zastupljenosti pojedinih prezimena u pojedinim krajevima i njihova prostiranja (npr. **Lendéro** -a (1971 77; 1997 97; 2017 92; 2020 95: podr. 43, sav., osrsl. 11, zas. 9, gor. 8, pomur., pos., jvzhSl., ob.-kr. z⁵)).

Podatak o čestoći donesen je samo za najnoviju predstavljenu godinu (2019. ili 2020.)⁶, ali samo za oko tisuću najčešćih prezimena, npr. **Salíhović** 1044., **Márko** 1055., **Manfréda** 1159.⁷ Naveden je iza svih statističkih podataka masno otisnutim rednim brojem.

⁴ Taj oblik u leksikonu nije naglašen.

⁵ Kratica z upućuje na to da je potvrđeno manje od 5 nositelja.

⁶ U *Predgovoru* i sam autor ističe da je u dugotrajnu projektu obrade prezimenske građe svake godine bilo potrebno uzeti u obzir nove statističke podatke zbog promjena u čestoći prezimena (odnosno njihovu redoslijedu).

⁷ Kriterij po kojem je podatak o čestoći uvršten u blok nije objašnjen eksplicitno niti je autor u navođenju sasvim sustavan. Primjerice, prema podacima Statističnoga urada RS prezime Mahnič 2020. godine bilo je 1020., prezime Albreht 1121., a prezime Sedmak 1166. po čestoći, no za njih se podatak o čestoći u *Leksikonu* ne navodi.

Prikazani podatci, dobiveni od Statističnoga urada Republike Slovenije, omogućuju praćenje statusa svakoga pojedinoga prezimena – od čestoće jednih prezimena do ugroženosti ili nestajanja drugih prezimena zbog sve manjega broja nositelja. Uključenost najrecentnijih podataka (2019. ili 2020. godina) izrazito je pohvalna jer pokazuje suvremeno stanje.

Leksikonski članak sadržava i podatke o arealnoj distribuciji prezimenā. Oni se nadovezuju na statistički blok. Pridružujući podatcima o zastupljenosti (i brojnosti nositelja) prezimenā u određenim krajevima navedenima u statističkom bloku i podatke koje sadržava *Začasni slovar slovenskih priimkov*, relevantno djelo slovenske antroponomastike 20. stoljeća, autor omogućuje usporedbu suvremenoga stanja sa stanjem dokumentiranim polovicom 20. stoljeća (1931. – 1948.).

Iza izvanjezičnih podataka navode se najprije fonološke ili slovopisne inačice prezimenā jednake tvorbe (uvedene kraticom „razl.“), a u novom odlomku i srodna (tvorbena različita ili semantički slična) prezimena (uvedena kraticom „sor. p.“). Primjerice, u članku s natuknicom **Koprivec** kao „različica” navedeno je prezime **Koprivc**, a kao „sorodni priimki” prezimena **Kopriva**, **Koprivnik**, **Koprivnikar**, **Koprivšek**; u članku s natuknicom **Kopítar** kao „sorodni priimki” navode se prezimena **Kopitnik**, **Šuštar**; u članku s natuknicom **Dráč** kao „sorodni priimki” navode se prezimena **Drača**, **Dračar**, **Dračina**, **Dračko**, **Kokalj**, **Plevel**. Inačice i srodna prezimena otisnuta su masnim slovima, a navode se abecednim redom; uza svako se od njih, ako nisu obrađena u vlastitom leksikonskom članku, donose statistički podatci o broju nositelja, čestoći i arealnoj distribuciji, prema već opisanoj metodologiji.

Natuknica i druga prezimena uvrštena u isti članak u zasebnom se odlomku interpretiraju iz motivacijske, tvorbene i etimološke perspektive. Jasno i precizno opisano je kako je svako prezime – ponovno otisnuto masnim slovima te time jasno uočljivo – nastalo, što mu je u podlozi (npr. osobno ime, nadimak, naziv zanimanja, toponim). Ako su pojedina srodna prezimena motivirana istom polaznom riječju, logično su grupirana. Ta interpretacija upućuje na opravdanost uvrštavanja u neku od četiriju motivacijskih skupina. Ne zanemaruje se ni dubinska struktura, dakle objašnjava se i što je u pozadini motivirajuće riječi (npr. od čega je nastao pojedini nadimak). Upućuje se, po potrebi, na idioglotsko ili aloglotsko podrijetlo osnove ili formanta (sufiksa), pa se iz navedenih podataka mogu iščitavati i kulturološke činjenice. Pri tumačenju dijela prezimenske građe dopušta se i mogućnost različitih motivacija (npr. prezime *Klančič* može se izvoditi i od prezimena *Klanac* ili od toponimā *Klanec*, *Klanac*, *Klanc*, *Klanjec* itd.). U obradi nekih prezimena donesene su i povijesne potvrde kojima se dokazuje njihova starost. Za razliku od prethodno opisanih blokova članka, koji su bili oblikovani uglavnom šablonski (tipski), ovaj je blok u svakom leksikonskom članku oblikovan kao zaseban, jedinstven i neponovljiv mikroesej, kao zasebna priča koju svako prezime

pripovijeda. Zbog toga su semantičke analize donesene u leksikonskim člancima neopisivo vrijedne!

S obzirom na opseg leksikona i na brojnost obrađenih prezimena, nemoguće je odjednom pročitati sve interpretacije u njemu iznesene, ali zasigurno će i nasmučni pogled na njih svakoga čitatelja (a posebice onomastičara) potaknuti i na kritički osvrt – slaganje ili neslaganje s interpretacijama.⁸

Izdvajam nekoliko mogućih pitanja (uz ogradu da je slovenska prezimena ponajprije potrebno promatrati u kontekstu slovenskoga jezika).

1. S obzirom na to da se u interpretaciji nekih primjera dopušta više mogućnosti motivacije, zašto se primjeri *Krajc* i *Krajec* interpretiraju isključivo kao prezimena nastala od toponima *Kraj* ili *Kraje*, a ne i kao prezimena nastala od etnika (a poznato je da je /j/ u mjesnim govorima mogao biti odraz ishodišnoga /ń/)?

2. Bi li se za prezime *Lepoglavec*, uz iznesene mogućnosti nastanka od nadimka (< *Lepoglavec* 'koji ima lijepu glavu') ili od slovenskih toponima (< *Lepoglavec*, *Lepa glava*), moglo pretpostaviti da odražava i hrvatsko podrijetlo prvoga nositelja (< hrv. toponim *Lepoglava*)?

3. Moraju li se prezimena *Đurđević* i *Đurđić* tumačiti kao nastala od srpskoga osobnoga imena *Đurđe* (iako se većina prezimena nastalih od neke inačice osobnoga imena s početnim *Đur-* interpretirala kao nastala od hrvatskih i srpskih osobnih imena)?

4. Ako se prezime *Premec* tumači kao nastalo od etnika *Premec* 'stanovnik Prema, slovenskoga naselja', zašto se za prezime *Prem* navodi da je nastalo preko nadimka od pridjeva *prém* '1. ravan; 2. dosljedan, principijelan', a ne da također (možda) upućuje na podrijetlo prvoga nositelja (da je nastalo transonimizacijom)?

Seznam priimkov (hrv. *Kazalo prezimenā*, str. 885–989) naslov je posljednje, treće cjeline knjige. *Kazalo* olakšava služenje priručnikom jer su u njemu abecednim redom popisana sva prezimena (od *Abdić* do *Žvorc*)⁹, a uz ona koja nisu obrađena u vlastitom leksikonskom članku donesena je jednostavna uputnica na natuknicu pod kojom su interpretirana (npr. *Aleksejev* → *Aleš*, *Aleksič* → *Aleš*, *Aleško* → *Aleš*...).

Spomenuvši abecedno kazalo, moramo izraziti žaljenje što ono nije dopunjeno brojem nositeljā kako bi taj podatak bio dostupan odmah i na tom mjestu (kao, primjerice, u *Rječniku suvremenih hrvatskih osobnih imena*). Isto tako, šteta je što monografija ne sadržava i pregled/popis prezimenā razvrstan silazno prema broju nositeljā (od prezimena s najvećim brojem nositeljā prema prezimenima s

⁸ Vidi, primjerice, prikaz Silva Torkara u časopisu *Slavistična revija* (br. 70/3).

⁹ Opseg od prve do posljednje natuknice nije istovjetan onomu u *Leksikonu* jer je u *Seznamu* svako prezime dobilo vlastitu natuknicu.

najmanjim brojem nositeljā)¹⁰. Znatiželju i potrebu za tim podacima ipak je moguće utažiti zahvaljujući Statističkomu uradu Republike Slovenije – na e-adresi <https://pxweb.stat.si/SiStat/sl/Podrocja/Index/100/prebivalstvo> pod temom „Imena in priimki prebivalcev” dostupni su podatci o dvjema najvažnijim slovenskim antroponimijskim kategorijama za svaku godinu od 2008. do danas.

Budući da sustavnim antroponomastičkim opisom slovenske prezimenske građe dosada nismo raspolagali, *Leksikon slovenskih priimkov* Janeza Kebera izrazito je dobrodošao priručnik! Slijedi suvremene (onomastičke) zahtjeve otvorenosti publici – koncipiran je tako da bude praktičan i pristupačan širokomu krugu korisnikā. Sadržaj je jasan, prohodan, istovremeno znanstven i široko razumljiv, čak i čitatelju neupućenomu u problematiku. Preglednost i jasnoća postignuti su, među ostalim, oslanjanjem na sustavnost u leksikografskoj obradi, odnosno na argumentiranost analize. U monografiji će obilje važnih i zanimljivih jezičnih i izvanjezičnih podataka pronaći ponajprije jezikoslovci (npr. onomastičari, dijalektolozi, etimolozi), a privući će i pozornost drugih proučavatelja prezimenske baštine, uključujući sve radoznale nositelje prezimena. Uvjereni smo, konačno, da je ovim djelom Janez Keber dao dragocjen poticaj za nova antroponomastička istraživanja, odnosno da je pružio i dobar metodološki oslonac budućim autorima antroponomastičkih leksikografskih djela.

Joža Horvat

¹⁰ U hrvatskoj onomastici, primjerice, postoji takva praksa: u monografiji *Međimurska prezimena* (Frančić 2002) donosi se popis sto najčešćih međimurskih prezimena, u *Hrvatskom prezimenu* (Maletić i Šimunović (prir.) 2008) nailazimo na Popis tisuću najučestalijih prezimena.